

A P O L L I N I S FRANCISCI ALEXANDRI V E R C E L L E N S I S M E D I C I,



*Radius Quintus, Decocta, Infusa, Inseſſus, Irrigationes,
Gargariſatus, recenſet.*



DE COCTVM: alijs apozemata, ideſt ſeruefactum: paratur ex ſtirpium partibus, præcipuè radicibus, folijs, ſurculis, floribus, fructibus, aqua ſimplici excoctis, vel latice, quopiamuſque humore, vt oleo, aceto, ſero, &c. in quibus facultatem ſerè omnem deponunt, abſoluta potiffimum coctione expreſſis, magis, & minus, vt parum, vel multum, aut mediocriter, & coquantur, & exprimuntur, triduo, aut quatruiduo, ſiue adiecto mediocri melle, vix duabus ſeptimanis ſeruantur, ideo non multa quantitate componantur, ne prius perniciem ſentiant, quàm totum à languente abſumi poſſit.

Infuſum: alias infuſio, nunc etiam dilutum: liquor eſt prædictis non diſſimilis, in quo calefacto cineribus calidis, vel ſole, aliquid ſtato tempore citra elixationem maceratur: vel tritum, vel pulueratum, aut etiam integrum, vt plu-

rimum horis duodenis, nonnunquam etiam per integrum diem, vt promptius, & valentius tenuiores partes in ſe colligat: quum coctio etiam craſſas ad ſe alliciat, id quod quum futurum eſt, ſæpe tranſacto macerationis tempore, vel leui coctione, aut vnico ſeruore abſoluitur: quod ſi diutius ſerueat, lintheo præſertim non obductum, decoctum eſt, non infuſum: idque minori pondere propinandum, quum dilutum imbecilius ſit, minusque poſſit, pari videlicet ſeruato purgantium pondere: quod ſi abſque expreſſione coletur, ſegnius quidam eſt, verum tenuius, atque incundius, at cum ea, vel multa, vel parua, tanto valentius. Ceterum ſi quando legere contingat: infundantur in ſ. q. aquæ vel cuiuſuiſque liquoris, vt in Eleſtario Hamæc, duobus digitis emineant, idque vt in 2. Diaſatyrio: at infuſo rhaharbari, agarici, & ſimilium, tanta ſufficiet copia, qua infuſa probè madeant, que omnia diligentis artificis induſtria ſiant: quod ſi infuſum decoctionem præcedit, omnia ſimul infundenda ſunt: at ſi efferueſcant, nulla præcedente infuſione, ars eſt obſeruanda. quum verò lib. 3. iuxta finem, Deſſemius ſcribat. in agarico infundendo pleroſque peccare, dum per rarum, piloſum, ſiue ſetaceum pannum, bene fortiter comprimendo exprimunt, ita vt ſæpe ipſius agarici portunculæ aliquot, vna transmittantur, que quàm vehementes torſiones & punctiones, intolerabilesque dolores inducant: neſciuerim quo pacto etiam non infuſo, non præparato, optimo agarico, tam ſtolidè has noxas compererit, quum efficaſ ſit contra tormina, ex Dioſcoride nec niſi in pollinem infundi conſueuerit, pro varia liquorum dote vis in ſe trahitur, augetur, mutatur, aut retunditur.

Deſſemii
grauis er-
ror.

Decoctum adianthi, off. de capillo veneris.

R Ecipe adianthi, vnc. i. & med. fumariæ, unc. i. lupul. viol. ſiccarum, an. drach. viij. pruna, xl. zezipha, xx. coque in libr. iij. aquæ, lento igne, ad duarum librarum conſumptionem, tunc adde ſucci caſ. unc. iij. tamarindorum, vnc. ii. mannæ, unc. i. rhaharbari boni, drach. iij. frica manibus, & cola. Datur mane, interdum loco aquæ, coquantur hæc in ſeri lactis caprini, libr. iij.

Sanguinè a mixtis ipſis putribus materiis purgat, clarumque reddit, ardoremque ipſius, ac bilis flaue cõpeſcit.

Decoctum fructuum, aliàs aqua.

R Ecipe pruna xxxx. zezipha, myxa, an. xxx. tamarindorum, unc. ii. coque ut ſupra. adde ſucci caſiæ, unc. iij. mannæ, unc. i. fiat ut dictum eſt. Præpoſitus, atque
alijs

alij plures, mannam prætermittunt, quidam cum eo legunt, tamarind. unc. iii. alij decoctum parant ex floribus, & fructibus, hoc pacto.

R Ecip. pruna, myxa, zezipha, an. x. tamarind. unc. med. florum uiolarum, drach. ii. addimus nos florum cordialium fing. drach. ii.

Sanguinis, & bilis flauæ feruorem reprimat, sanguinem clarificat, bilem clementer educit.

Decoctum fumarie.

R Ecipe succi intybi fatiui, & erratici, lupul. buglossi, an. unc. iiii. succi fumarie, unc. i. & med. his coctis, & purgatis. adde myrobal. citrearum, & indarum, an. drach. ii. passarum purgatarum, tritarum, unc. i. tamarindorum, unc. iii. his si admisceatur saccharum claresfactum, redigetur in syrupum.

Sanguinem bile flaua, & adustis humoribus purgat, mundumq; reddit, hepatis obstructionem aperit, ac inde natum icterum sanat.

Decoctum thymi.

R Ecipe thymi, cuscute, hyssopi, cepularum, empellicarum, an. unc. i. passarum purgatarum, drach. xx. turpeti, unc. med. stœchados, polypodij, an. drach. v. eupatorij, absinthij, anisi, an. drach. iii. rad. apij, fœniculi, an. drach. vii. coque omnia in libr. tribus aquæ, cola, adde colato, turpeti, agarici, an. drach. i. zingiberis, drach. med. per noctem macerari sine, postridie cola, & vtere.

Phlegmagogum est, ob id senibus, & aliter pituitosis salubre: ventriculum firmat, coctionem iuuat, flatu à visceribus, & hypochondriis dissoluit.

Decoctum epithymi.

R Ecipe myrobal. indarum, stœchados, epithymi, passarum mundatarum, foliorum senæ, an. vnc. i. cepularum, fumarie, turpeti, an. unc. med. polypodij, drach. vi. eupatorij, drach. v. omnia præter epithymum, coquantur in aquæ casei, libr. iii. ad libr. i. tunc adde epithymum, & semel feruefac, cola, in eo frica ellebori nigri, drach. i. agarici, drach. med. salis indi, drach. i. & med. vtere.

Attram bilem vacuat, ob id affectibus melancholicis, vt cancro, elephantiasi, morbo gallico, & ceteris cõfert.

Ex Rhaze 9. ad Almanf. cap. de melancholia, ab Auicenna, lib. 3. d. 2. Fen 15. cap. 7. alia sunt epithymi decocta, verum hoc imbecilliora, ideo prætermittuntur.

Decoctum ex stœchade.

R Ecipe stœchados, origani, turpeti, an. unc. med. seminis apij, fœniculi, eupatorij, an. drach. iii. fœœnanthij, hyssopi, an. drach. ii. passarum enucleatarum, unc. i. coque, & utere.

Confert pituitosis affectibus, vt quotidianis febribus, neruorum, & iuncturarum dolori, & frigida intemperiei.

Decoctum eupatorij.

R Ecipe eupatorij, absinthij, asari, spicæ, adianthij, cyperi, rhabarbari, fumarie, spinæ albæ, & ægyptiæ, añ. unc. med. cepularum, indarum, passarum purgatarum, an. unc. i. coque, & utere. paucioribus explicat Auicenna 5. can. Tract. 9.

Hepatis, & lienis obstructionem, & inde nascentes dolores, & febres compositas iuuat.

Decoctum myrobalanorum.

R Ecipe myrobal. citrearum, cepularum, indarum, fumarie, passarum purgatarum, an. unc. i. tamarindorum, unc. i. & med. pruna xxx. decoquantur in tribus libr. aquæ, ad libr. i. huius libræ dimidio, vel circiter, adde pulpæ cas. unc. ii. quum imbecillum uoles medicamentum, quum auté ualentius, pulpæ cas. unc. i. turpeti, agarici, an. drach. med. præstantius fiet, si cum aqua casei coquatur.

Bilem vtranque, & pituitam purgant.

Decoctum

Radius Quintus

Decoctum lacca primum.

R Ecipe ficuum flauarum, drach. vii. lentium, & lacca, an. drach. iiii. tragacanthæ, seminum fœniculi, an. drach. ii. coque in aqua, libr. v. ad duarū partium consumptionem, cola, & potandum præbe. nobis inferioris aquæ typus seruatur.

Decoctum lacca secundum.

R Ecipe lacca præparata, drach. v. lentium, aliàs excorticatarum, drach. vii. tragacanthæ, drach. iiii. coquantur in libr. v. aqua, vsque quo remaneat quarta li bræ vnus, & propinetur. nobis satius videtur in aqua, libr. iiii. usq; ad libr. i. ex- coquere, idque duplici haustu offerre.

Variolas, morbillos extrudunt, ad cutim in pestilentibus febribus dirigunt, ideo putri, atq; extraneo calore a partibus cordis fugato, eius palpitacione, & ab eo syncopé vetat. Rhazes in libello de pestilentia cap. 7. ita parat.

R Ecipe rosarum tritatum, lenticularum purgatarum, fœniculi, apij, an. sextulas tres, caricas x. vuarum passarum albarum exacinarum, tragacanthæ, lacca purgata, elotæque, sextulas ii. aqua, libr. ii. coquito ad libr. i. vbi percolaueris pro- pinato semilibram, cum xilococcis duobus, & dimidio croci, bis, vel etiam ter, ut necessitas postulat.

Decoctum lacca nostrum.

R Ecipe lacca uera, uel grani tinctorii, seminis citrii, & melissæ, an. drach. iiii. fi- cus pingues, nu. xii. seminis fœniculi, lētium non excorticatarum, an. m. iiii. rad. quinquefolii, & buglossi, sing. unc. i. pimpinellæ, m. ii. tragacanthæ, drach. iiii. coque in aqua libr. v. ad tertias.

Decoctum commune.

R Ecipe hordei mundi, unc. iiii. pruna, xii. glycyrrhizæ, anisi, fœniculi, tamarin- dorum, an. vnc. med. bulliant in tribus libr. aqua, lento igne, ad libr. ii. post adde florum boraginis, & buglossi, an. m. i. exprime, & vtere. Quidam fœniculi, & anisi, loco passarum & uiolarum legunt, cætera similia.

Decoctum aperiens.

R Ecipe cort. quinque rad. & rad. intybi, ac buglossi, glycyrrhizæ, an. vnc. med. adianthi, comarū absinthii, florū violarū, an. m. i. seminis apii, fœniculi, spicæ, eupatorii, an. drac. ii. mastiches drach. i. passarū enucleatarū m. iiii. bulliāt ut supra.

Obturbantes infarctus emēdat, excremēta extenuat, vrinā cit, ideo tertianas spurias, febresq; diuturnas psanat.

Est & duplex decoctum Rhazes. Auicenna descriptum 5. can. Tract. 9. non imparis facultatis.

Decoctum pectorale primum, aliàs aqua ad asthma.

R Ecipe ficuum pinguium, dactylorum, an. drach. xx. passarū, seminis apii, fœni- culi, an. drach. vi. adianthi, hyssopi, glycyrrhizæ, præssii, an. m. iiii. coque arte.

Decoctum pectorale secundum, officinis magistrale.

R Ecipe ficuum, dactylorum, passarum, myxorum, an. xxx. adianthi, hyssopi, hor- dei, glycyrrhizæ, an. m. iiii. addunt communiter alii zezipha, & iridis radicem.

Tussiculosis auxiliantur, solentq; thoracis syrups permisceri; vteruis paretur, non refert. parū. n. differunt.

Decoctum carminatiuum.

R Ecipe seminis anisi, fœniculi, dauci, cari, ameos, cumini, polipodii, an. vnc. i. coque arte.

flatus

Platus omnes discutit, ob id colicos leuat, clysteribus hoc dissolutis, his quoque fotu adminiculatur.

Decoctum astringens, aliàs aqua astrictina magistralis.

Recipe cort. granatorum, balauftiorum, myrtillorū, nucū cupressi, gallarum, calyculorum glandium, rhu, acaciæ, acinorum vuarum, sorborum succorum, mespilorum, immaturorum, siccorum, equiseti, verbasci, aliis etiam poligoni, partes æquas, coque arte in liquore stillatio plantaginis, vel organo vitreo destilla, aut balneo mariæ. his si addatur stercus asininum recens, bolus armenius, & terra lemnia, partibus exæquatis, erit aqua ad omnē hæmorrhagiā, alias ad omnē fluxū.

Astringit efficacissime, ideo ad fluxum sanguinis narium, omnesque alios mirandum.

Cypressus: vel cyparissus, Diti sacra, funeribus indicandis ante adium vestibula poni solita, rustica, & urbana plebi notissima, fronde semper vivente, erecta est arbor, & procera, unica tamen in horto Sororum Annunciationis, ob id eius pilulæ nutes nobis sunt frequentes. Nempe ter in anno harum feracissima est, Ianuario, Maio, Septembri, semine tam pusillo, visui etiam impotente, miraculo naturæ, tam minuto semine, debiscentibus conis, siue galbulis, euolante magis, quàm decidente, ingentem adeo arborem procreari. liquidam resinam fundunt cupressi, larignæ similem, gustu feruidam, ad eadem pollentem, ex Dioscoride lib. 1. cap. 77. & si paulo infra, tantis viribus non potiri deduxerit. laudantur nuces perfectæ, recentes, semine etiam in hiatibus plenæ.

Glans: fructum omnium glandiferarum arborum comprehendit, idest quercus, & roboris, asculi, cerri, ilicis, fagi, suberis, castanearum, quæ & Sardiæ glandes appellantur, & si qui sint similes: quum Iureconsulti titulo de glande legenda, omnes arborum fructus ea appellatione complexi sint. quum verò ita scribat Dioscorides, lib. 1. cap. 121. Quercus omnis astrictoriam vim habet, præsertim liber qui cortici & ligno intercidit, quin etiam tunica glandis putamini subiecta, idem est, ac si dixisset arbor omnis glandifera astringit, quandoquidem plura esse quercuum genera designauit, quum omnem quercum astrictoriam scripsit: quumque glandis simpliciter paulo infra meminerit, non iligneam, aut querneam adiiciens, ut in calce, ideo per glandem omnem glandiferarum arborum fructum comprehendere videtur: idque ex Galeno, in lib. de bonit. ac vitio succorum, cap. 4. 2. de aliment. facult. 38. & alibi quoque; slineæ glandes viribus quernas antecellunt. hodie tamen per glandem, querna communiter intelligitur. hic eius calyculus vulgo cupula, idest qua glans semiclusæ, per pediculum ramis amectitur, accipienda est, strenue constipans, & quamuis multa alia gignat quercus, ut ex Theophrasto 3. de hist. plant. cap. 8. & 9. varia roboris genera aperissime distinguens, ut illic, & quaternos eius fructus, cap. 16. ut etiam 9. de hist. plant. cap. 8. atque Plinio lib. 16. cap. 8. sui cuique partui vis propria non deest. quumque suberis cortex, vulgo natta, de quo lib. 1. cap. vltimè citato Plinius, cerdonibus familiaris, ad crepidas coriaceis soleis intermedius, hæmorrhagiam omnem, & potissimum menses cohibeat, propterea & si res sit cuique obuia, eius tamen vim silentio non dissimulandam duxi.

Cupula.

Suber.

Sorba: fructus vulgares, ex Diosc. lib. 1. cap. 136. colorem luteum referentia, priusquam maturecant, dissecta, & sole siccata manduntur, ut alium sistant: ex Theophrasto, mas est, & femina 3. de hist. plant. cap. 12. una sterilis est, nobis alia edomita, alia sylvestris, astringentior, immatura potissimum, alia etiam rotunda, gustui magis arridens, dulcior, & sapidior, alia oblonga, & velut oui figura, vel pyrorum in morem, minus grata, os magis exasperans, & corrugans, ubi itaque ad sistendum eligantur ante maturitatem decerpenda sunt. quum probe matura copiose ingesta, alium subducant. quum verò aperto errore Serapionem accusat Matthiolus, quod sorbi titulo omnia transferat, quæ de utroque mespilorum genere tradidit Dioscorides, facile deprehenditur non sua, verum interpretis causa factum esse, ideo in Serapione taxando, nimis auidū videri.

Pro Serapione in Matthiolū

Equisetum: officinis cauda equina, ex Diosc. lib. 4. cap. 38. duplex est, altera longior, asprella vulgo dicta, aspera sanè, & ad tergendæ vasa vtiatissima, qua etiam materiarij fabri eorum operum scabritiem eruderant, & expoliunt: altera breuior, huic negotio minus apta, folijs quasi capillamentis, quæ in uerso cacumine caudæ equinæ effigiem representant, unde huic nomen vulgatius, prius tamen breui, nudoque asparago, & scapo, mox procedente tempore, certis per intervalla spatijs, iunceæ coma. eius itaque tenerum germen, quum primum emergit, patella confrixum, valde astrictorium est, secus aquosa loca frequentissima, altera prope aquas, ac in pratis abundat, sumisecis odiosa caucon Plinij siue anabasis creditur.

Polygonum: vel sanguinaria, quibusdam centimnodia, nomen equiseti tributum, ex Auerroë 5. Collect. vulgo corriola, ex Diosc. lib. 4. cap. 4. in marem, ac feminam distinguitur, mas in campestribus, communibus vijs, edificiorum arceis, copiosissime ubique scetet, ac quotidie pedibus conculcatur, ideo cognitisimus: qui quoniam per terram ut gramen cauliculis repat, proserpinaca apuleio, alijs scorpionacea dicitur. Femina paucis admodum perfecta est, quæ quum mare minus efficax sit, ideo ad vsus medicos parum expetitur.

Decoctum

Radius Quintus Infessus

Decoctum capitale.

R Ecipe betonica, stoechados, rosmarini, chamædryos, chamæpithyos, sampfuci, rad. præoniæ, lauri, saluiæ, origani, florū chamæmeli, partes æquas coque. Caput, & neruos, ad frigidum præcipue lapsos roborant: addunt quidam agaricum, & nucem myristicam.

Infusum aquæ casei.

R Ecipe rosarum recentium, completarum, vnc. ii. rhabbarbari boni, drach. ii. gr. vi. spicæ nardi, drach. i. & med. rhabbarbari, & rosæ, parum terantur, & mace rentur per noctem, in feri lactis præsertim caprini, libr. ii. cola, propina. penuria ros. recentium, fit interdum ex siccis.

Bilem flauam clementer educendo, sanguinem purgat.

Infusum senæ.

R Ecipe senæ orientalis, vnc. i. zingiberis, drach. med. florum boraginis, buglossi, ros. citriorum, vel limoniorum, aut aurentiorum, sing. drach. i. polypodij, drach. ii. passarum purgatarum, unc. med. myxa x. in libra aquæ feruentissima macerentur, post decem horas exprimantur.

Infusum ex succis herbarum.

R Ecipe succorum intybi, lupulorum, buglossi, purgatorum, an. unc. viij. in quibus macera cort. myrobalanorum citrearum, unc. i. rhabbarbari boni, drach. iii. ramarindorum, succi casia, an. unc. iij. fiat vt supra. Idem potest quod infusum aquæ casei.

Hieræ infusum primum.

R Ecipe hieræ, & aloes, an. drach. v. macera decocto eupatorij prædicto, ad libr. i. in vase vitreo, infola dies duodecim, aut plures: da singulis matutinis unc. i. plus, minus, uti opus erit.

Ventriculum, & caput purgat, proinde amborum doloribus etiam assiduus, & hemicranæ confert, & febribus antiquis.

Aliud secundum.

R Ecipe hieræ, & aloes, an. drach. v. macera libr. i. decocti epithymi antescrpti, vt vtere vt priore.

Purgat humorem crassum, & melancholicum, ob id affectibus cerebri melancholicis salubre.

Infusum hieræ phlegmagogum, in aqua decocti thymi, libr. ij. vt supra.

DE INSESSVBS.

I nseffus, vel inseffio, quibusdam semicupium, Græcis ἐνατίσµα, ex iisdem fit quibus decoctum, & cuius formula balnea nonnūquā, vel cruribus, brachijs, vel vniuerso corpori adhiberi consuevere: inseffus verò languētibus viribus, ex morborū diuersitate, varie quoq; paratur, vsus, tēpore, capite operto, ne ijs oppleatur.

Inseffus uterinus.

R Ecipe arthemisiæ, parthenij, betonica, aristolochiæ utriusque, calaminthes, origani, pulegij, chamæmeli, schoenanhti, spicæ nardi, florum sambuci, & liliorum, partes æquas, coque in aqua, ad tertias, pro inseffu.

Inseffus arthriticus.

R Ecipe sampfuci, stoechados, betonica, rosmarini, saluiæ, hyperici, chamædryos, chamæpithyos

camæpithyos, foliorum lauri, origani, florum chamæmeli, serpylli, acori, altheæ, fœnugræci, sing. quantum sufficit, coque ut supra.

IRRIGATIONES, GARGARIZATVS.

Irrigatio: Græcis ἰμφορμή, idest destillatio, pluuiæ instar in caput potissimum, ad somnum conciliandum, & dolores finiendos, dum tepet adhuc, eodem quo superiora modo coquantur, simplicibus ex morbo varijs.

Irrigatio Somnifera.

Recipe foliorum lactucæ, saluiæ, uiolarum, ros. anethi, an. m. iii. cort. radicum mandragoræ, drach. vi. florum nymphææ, & cucurbitæ, an. m. ii. feminum papaueris albi, drach. ii. feminum lactucæ, portulacæ, cucurbitæ, an. unc. med. coque ad dimidij consumptionem.

Gargarizatus: alijs gargarisma, liquidum est medicamentum, spirituose in faucibus agitandum, at nō deglutendum, in synanche potissimum, gulæ, & capitis affectibus vsitatum, ex liquoribus styllaticis, vel decoctis, syrupis, alijsque diuersimodè paratus, vt infra.

Gargarizatus communis.

Recipe diacarydii, diamori, sing. unc. i. & med. vini granat. aceti ros. sing. unc. i. aquæ ros. unc. ii. aquæ plantaginis, unc. iii. misce.

Quidam observant, vt ad succos medicatos, vel syropos, tripliam liquorum adijciatur.

Finis Radij Quinti.